

**Програма
вступного фахового випробування
з дисципліни „Релігієзнавство”**

При вступі на навчання для здобуття
освітньо-кваліфікаційного рівня “**Спеціаліст**”
на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня “**Бакалавр**”

спеціальність 7.02030102 - Релігієзнавство

Київ - 2011

I. Пояснювальна записка.

Програма з вступного фахового випробування зі спеціальності «Релігієзнавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» передбачає ознайомлення викладачів і студентів з основними правилами, вимогами та змістом роботи державної екзаменаційної комісії в Інституті філософської освіти і науки НПУ імені М.П. Драгоманова. З цією метою акцентується увага на основних питаннях, що входять до екзаменаційних білетів з релігієзнавства у контексті філософського та релігієзнавчого знання, а також на розроблених критеріях оцінки знань студентів, виявлених під час екзамену.

Вступне фахове випробування проводиться після здобуття ними освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста за спеціальністю 7.030102 – «Релігієзнавство» напряму 0301 – «Філософія». Державну атестацію на рівні спеціаліста здійснює Державна екзаменаційна комісія.

Програма побудована з урахуванням вимог кредитно-модульної системи та державного стандарту вищої освіти.

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ (НОРМАТИВНІ ДИСЦИПЛІНИ).

Блок I. Теоретичні проблеми релігієзнавства і його дисциплін.

1. РЛЗ як автономна дисципліна гуманітарного знання: передумови появи та особливості становлення.
2. Академічна та конфесійна форми функціонування РЛЗ: їх порівняльна характеристика.
3. Структурно-дисциплінарний поділ РЛЗ. Загальна характеристика дисциплінарних утворень РЛЗ.
4. Проблема сутності релігії та її визначальних рис.

5. Соціокультурні передумови появи релігійних вірувань та уявлень. Теорії походження релігії.
6. Структурні елементи релігії (релігійний комплекс). Розкриття їх змісту.
7. Функціональний аналіз релігії.
8. Проблема релігійності. Соціологічний аналіз релігійності.
9. Класифікація релігій. Огляд різноманітних типологій релігій.
10. Релігія і культура. Місце релігії в духовній культурі людства.
11. Проблемне поле релігійної культурології: релігія і культура.
12. Релігія і наука: від конфронтації до компромісу.
13. Релігія і мистецтво: їх взаємовпливи. Релігійне мистецтво і мистецтво на релігійну тематику.
14. Характерні риси та історичні форми містичних традицій.
15. Вчення про Бога: теїзм, деїзм, пантеїзм.
16. Аналіз доказів буття Бога.
17. Проблеми християнської антропології.
18. Вільнодумство як форма осмислення релігії.
19. Особливості розвитку православної філософії і богослов'я в XIX-XX столітті. Філософія в духовних академіях.
20. Сучасна католицька філософія і теологія.
21. Сучасна протестантська філософія і теологія.
22. Форми взаємовпливів релігії і суспільства. Процеси сакралізації і секуляризації.
23. Етноконфесійна ситуація в сучасній Україні: стан та динаміка розвитку.
24. Причини та наслідки міжцерковного протистояння в 90-х роках XX століття на Україні.
25. Релігійні організації в Україні на початку XXI століття. Проблеми державно-церковних відносин.

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. – К., 2000.
2. Артюнов С.А., Светлов Г.Е. Старые и новые боги Японии. – М., 1968.
3. Арутюнов С.А. Народы и культуры. Развитие и взаимодействие. – М., 1989.
4. Балагушкин Е.Г. Критика современных нетрадиционных религий. – М., 1984.
5. Васильев Л.С. Культы, религии, традиции в Китае. – М., 1970.
6. Введение в культурологию: Учебное пособие для вузов. Под ред. Е.В. Попова. – М., 1996.
7. Вебер М. Избранное. Образ общества. – М., 1994.
8. Вебер М. Протестантська етика та дух капіталізму. – К., 1999.
9. Войтыла К. Любовь и ответственность. – М., 1993.
10. Драгоманов М.П. Борьба за духовную власть и свободу совести в ХУІ-ХУІІст. Вибране К., 1991. Стр.84-174

11. Дюркгейм Э. Социология религии и теория познания // Религия и общество: Хрестоматия по социологии религии. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – С.111-145.
12. Енцикліка Fidei et Ratio Святішого Отця Івана Павла II до єпископів Католицької Церкви про співвідношення віри й розуму. – Київ-Львів, 2000.
13. Журнал «Людина і світ» – 1994 – 1998.
14. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”. К., 1991.
15. Історія релігії в Україні. – В 10-ти тт. – Т.І, II.-К., 1996.
16. Кант І. Моральні принципи релігії // Религия и общество: Хрестоматия по социологии религии. – М.: Аспект-Пресс, 1996. - С.49-62.
17. Кислюк К.В., Кучер О.М. Релігієзнавство: Навчальний посібник для студентів вузів. – К., Кондор, 2004
18. Конституція України. К., 1997. Стр. 34, 35.
19. Кочетов А.Н. Буддизм. М., 1968.
20. Лосский Н. Ценность и бытие: Бог и Царство Божие как основа ценностей. – Париж: YMCA Press, 1991.
21. Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г. Історія світової релігієзнавчої думки: Хрестоматія. – К., 1999.
22. На пути к свободе совести. М., 1989.
23. Народы и религии мира. Энциклопедия. – М., 2000.
24. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. – Минск, 1990.
25. Нові релігійні течії та рухи. – К., 1997.
26. Панченко П. Релігійні конфесії в Україні.
27. Пирог А. Психологический анализ християнских ценностей // Горизонты образования. – Севастополь, 2003. - №3. – С.84-88.
28. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
29. Религии мира. – М., 1996.
30. Религии мира: история и современность. – М., 1992-93.
31. Релігієзнавчий словник. – К., 1996.
32. Релігійні об'єднання на Україні. – К., 1994.
33. Релігія в духовному житті Українського народу. – К., 1993.
34. Свободомыслие и атеизм в древности, средние века и в эпоху Возрождения. – М., 1986.
35. Токарев С.А. Ранние формы религии. – М., 1990.
36. Українська церква між Сходом і Заходом. – К., 1996
37. Харьковченко Є.А. Релігієзнавство – К., Наукова думка, 2007
38. Шпенглер О. Закат Европы: в 2 т.- М., 1993. - Т.1; М., 1998. – Т.2.
39. Франк С. Смысл жизни. – Брюссель: Изд-во «Жизнь с Богом», 1992.
40. Фрезер Дж. Золотая ветвь. – М., 1983.
41. Фромм Э. Забытый язык // Фромм Э. Душа человека. – М., 1992.
42. Яроцький П.А. Релігієзнавство. – К.: Кондор, 2004.
43. Эшлен Ш. Происхождение религии.. – М., 1954.

Блок II. Питання з історії релігій.

1. Характерні риси та форми архаїчних вірувань та уявлень.
2. Давньослов'янське язичництво: характерні риси та особливості еволюції.
3. Релігійні традиції давньої Індії: ведична, брахманізм, джайнізм.
4. Особливості віровчення і культу індуїзму. Напрямки та секти в індуїзмі.
5. Конфуціанство: основні положення віровчення і культу.
6. Даосизм філософський і даосизм релігійний. Тлумачення принципу «дао».
7. Буддизм в релігійній історії людства. Особливості ранньобудійського вчення про божество, світ та людину. Концепція подолання страждання.
8. Основні напрямки та школи в ранньому буддизмі. Різновиди махаяністського буддизму, їх характеристика.
9. Віроповчальні положення іудаїзму. Особливості іудейського культу.
10. Історичні форми становлення іудаїзму. Характеристика напрямків сучасного іудаїзму.
11. Ідейні передумови появи християнства. Становлення християнської доктрини і церкви. Єресі і розколи в історії християнства IV-XI століть.
12. Утвердження християнства в Київській Русі.
13. Особливості православного віровчення і культу.
14. Вселенське православ'я. Автокефальні та автономні церкви в структурі вселенського православ'я.
15. Українське православ'я: його витoki та особливості історичного розвитку.
16. Особливості віровчення і культу католицизму. Організаційна структура римо-католицької церкви.
17. Оцінка понтифікату папи Іоанна Павла II.
18. Греко-католицизм на українських землях: історія та сучасність. Причини та наслідки Берестейської унії 1596 року.
19. Історичні передумови появи протестантизму. Реформація: особливості її розгортання та наслідки. Основні віроповчальні принципи протестантизму.
20. Напрямки реформаційного протестантизму: лютеранство, кальвінізм, англіканство, квакерство.
21. Пізній протестантизм: баптизм, адвентизм, п'ятидесятництво.
22. Неохристиянські рухи та секти: їх загальна характеристика.
23. Неорієнталістські релігії та рухи. Особливості віровчення і культу кришнаїзму.
24. Віроповчальні положення ісламу. П'ять стовпів віри, обряди та мусульманські свята.
25. Основні напрямки і секти в ісламі.

Література:

1. Абу Аля Ал-Маудуді. Принципи ісламу. – Львів: Логос, 1995.
2. Беленький М. О мифологии и философии Библии. – М., 1977.
3. Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета: канонические, в русском переводе с объяснениями к каждой книге Библии и примечаниями Ч.И.Скоуфилла. – М., 1988.

4. Большой путеводитель по Библии. – М., 1993.
5. Буддизм: энциклопедия. – М., Эксмо; СПб., Мидгард, 2008.
6. Васильев Л.В. История религии Востока: Учебн. пособие для вузов. – М., 2001.
7. Гече Г. Библейские истории. – М., 1988.
8. Головащенко С. Історія християнства. – К., 1999.
9. История религии: В 2-х тт.: Учебник / Под общ. ред. И.Н.Яблокова. – М., 2002. – Т.1.
10. Історія релігій в Україні: у 10 т. Т.1. / За ред. проф. Б.Лобовика. – К., 1996.
11. Косидовский З. Сказания евангелистов. – М., 1979.
12. Крисаченко В.С. Українознавство: хрестоматія-посібник. – К., 1996.
13. Лао Цзы. Даодэцзин. – М., 1990.
14. Лубський В., Козленко В. та ін. Історія релігій: Навч. посібник. – К., 2002.
15. Мень А. Мир Библии. – М., 1990.
16. Мицкевич В.А. Библиология: В 2-х тт. – М., 1990. – Т.2.
17. Мэри Бойс. Зороастрийцы: Верования и обычаи. – СПб, 2003. – Глава II. Зороастр и его учение.
18. Народы и религии мира. Энциклопедия / Гл. ред. В.А.Тишков. – М., 2000.
19. Нетрадиційні релігійні та містичні культури України: Навчальний посібник / В.М.Петрик, С.В. Сьомін та ін. За заг. ред. В.В. Остроухова – К., 2003
20. Пилкингтон, см. Иудаизм. – М., 2000.
21. Религиозные традиции мира: В 2-х тт./ Пер. с англ. – М.: Крон-Пресс, 1996. – Т.2.
22. Религия в истории и культуре. – М., 1998. – Типитака. – С. 381-387.
23. Релігієзнавство. Підручник. / За ред. проф. Заковича М.М. – К., 2000.
24. Саган О. Вселенське православ'я. – К.: Світ знань, 2004.
25. Саннікрв С.В. Огляд історії християнства: Навчальний посібник – К., Світ знань, 2007
26. Свенцицкая И. Тайные писания древних христиан. – М., 1981.
27. Климович Л.И. Книга о Коране, его происхождении и мифологии. – 2-е изд., доп. – М., 1988.
28. Симфония полная “Библия для всех”. – К., 1998.
29. Сумерки богов. – Под ред Яковлева А.А. – М., 1989.
30. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. Изд. 3-е испр. и доп. – М., 1976.
31. Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство – К., Наукова думка, 2007
32. Яроцький П.А. Релігієзнавство. – К.: Кондор, 2004.

Блок III. Першоджерела:

1. Основні джерела вивчення давньослов'янського язичництва. Характеристика «Велесової книги»

2. Священні книги китайських традиційних релігій. Їх характеристика.
3. Буддійські священні книги. Палійський канон.
4. Іудейські священні книги: Танах, Талмуд.
5. Християнські першоджерела: канонічні книги та апокрифи. Загальна характеристика Нового Завіту.
6. Євангельські свідчення про життєдіяльність і пророчу місію Ісуса Христа.
7. Моральні принципи Декалогу і Нагорної проповіді Ісуса Христа.
8. Основні положення християнського віровчення: Нікейський символ віри.
9. Мусульманські першоджерела: Коран, Сунна.
10. М. Мюллер «Вступ до науки про релігію».
11. Основні ідеї К. Тіле «Основні принципи науки про релігію».
12. Н. Сьодерблом. «Становлення вери в Бога».
13. Основні ідеї праці Дж. Фрезера «Золота гілка».
14. Праця У. Джеймса «Різноманіття релігійного досвіду».
15. Праця М. Вебера «Протестантська етика і дух капіталізму».
16. Е. Дюргейм «Елементарні форми релігійного життя».
17. В. Робертсон Сміт. «Лекції про релігії семітів».
18. Проблеми психології релігії в працях З. Фрейда, К.-Г. Юнга, Е. Фромма.
19. Праця Б. Малиновського. «Магія, наука та релігія».
20. Основні ідеї праці М. Еліаде «Мефістофель та андрогін».
21. Праці М. Грушевського «З історії релігійної думки на Україні».
22. Проблеми релігії в творчій спадщині І. Франка.
23. Основні ідеї праці Р. Отто «Священне»..
24. Основні ідеї праці М. Боголюбова «Філософія релігії».
25. Законодавчі акти України про свободу совісті і релігійних організацій.

Література:

1. Тіле К. «Основные принципы науки о религии» // Классики мирового религиоведения.–Москва: Канон, 1996.–С. 144–197.
2. М. Мюллер «Введение в науку о религии» // Классики мирового религиоведения.–Москва: Канон, 1996.–С. 31-144.
3. В. Робертсон Смит. «Лекции о религии семитов» //Классики мирового религиоведения.–Москва: Канон, 1996.–303–326.
4. Дж.Фрезер «Золотая ветвь» // Мистика. Религия. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология.- Москва: Канон+, 1998.- С.82-99.
5. У.Джеймс «Многообразие религиозного опыта» // Мистика. Религия. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология.- Москва: Канон+, 1998.- С.82-99.
6. Е.Дюргейм «Элементарные формы религиозной жизни» // Мистика. Религия. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология.- Москва: Канон+, 1998.- С.174-231.

7. Н. Сьодерблом. «Становление веры в Бога» // Мистика. Религия. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология.- Москва: Канон+, 1998.- С.262-314.
8. Б. Малиновський. «Магія, наука и религія» // Мистика. Религія. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология.- Москва: Канон+, 1998.- С.358-379.
9. Боголюбов Н. Філософія релігії. Чаcть 1-^я - Историческая. Т о м І^й. – Киев: Типографія Імператорського університета. св. Владимира, 1915. – 455 с.
10. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: тотемна система в Австралії.– Київ: Юніверс, 2002.–424с.
11. Франко І. Сотворення світу. – Київ: Обереги, 2004. – 160 с.
12. Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні київ. – Київ: «Освіта», 1992. – 191 с.
13. Элиаде М. Мефистофель и андрогин / Пер. Е. В. Баевской, О. В. Давтян; науч. ред. С. С. Тавашерния. – СПб.: Алетейя, 1998. - 374 с.

III. Критерії оцінювання відповідей абітурієнтів на фаховому екзамені.

Тривалість підготовки до усної відповіді на фаховому випробуванні може становити 30-40 хвилин.

Максимальна кількість набраних балів при фаховому випробуванні та правильних відповідях на всі завдання – 200.

<i>Рівень</i>	<i>Кількісна характеристика рівня</i>	<i>Характеристика відповіді абітурієнта</i>
Низький	100 – 123 бали	Абітурієнти, які виявили прогалини в знаннях основного програмного матеріалу, припустилися принципових помилок у виконанні завдань, передбачених програмою. Як правило, оцінка “незадовільно” виставляється слухачам, які не здатні продовжувати навчання або розпочати професійну діяльність по закінченні навчання без додаткових занять за відповідною програмою.
Задовільний	124 – 149 балів	Абітурієнти, які виявили знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і професійної роботи, здатні виконувати завдання навчальної програми і знайомі з основною літературою, що рекомендована

		<p>програмою. Як правило, оцінка «задовільно» виставляється слухачам, які допустили незначні огріхи у відповідях при складанні іспиту чи при виконанні екзаменаційних завдань, але мають необхідні знання і спроможні з допомогою викладача виправити допущені помилки. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які за умов ознайомлення із загальними положеннями дисципліни допускають логічні помилки у висвітленні її проблемних аспектів, але при цьому виявляють здатність виправляти допущені помилки за допомогою викладача.</p>
Достатній	150 – 174 балів	<p>Абітурієнти виявляють повне знання програмного матеріалу, успішно виконують завдання навчальної програми, засвоїли зміст основної рекомендованої літератури. Абітурієнти виявляють систематичний характер знань з теми іспиту, здатен самостійно їх поповнювати та оновлювати в процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності, це абітурієнти які в повному обсязі оволоділи навчальним матеріалом бакалаврату з відповідних програмних блоків, здатні вільно оперувати базовими поняттями та категоріями, здійснювати порівняльну характеристику основних концепцій та методологічних напрямів, але при цьому відчують труднощі в творчому переосмисленні засвоєних знань, синтезуванні повних самостійних висновків та узагальнень.</p>
Високий	175 – 200 балів	<p>Абітурієнти розуміють взаємозв'язок основних понять теми, їх значення для професії викладача, філософа, релігієзнавця і виявили творчі здібності у використанні програмного матеріалу, демонструють грамотне посилання на джерела та вихід на рівень теоретичних узагальнень та критичного аналізу.</p>

Студентам забороняється заходити до аудиторії, в якій проводиться екзамен, після 30 хвилин з початку його проведення. Студентам не дозволяється залишати екзаменаційну аудиторію протягом перших 30 хвилин

іспиту, за винятком, якщо вони завершили всі передбачені іспитом процедури і на цій підставі отримали дозвіл екзаменатора.

Студентам забороняється брати до екзаменаційної аудиторії будь-які книжки, зошити, папери, а також портфелі, сумки, інші речі, в яких ці книжки або папери можуть знаходитися.

Будь-який студент, який здійснив:

а) спробу занести ці речі до екзаменаційної кімнати або ж скористатися цими матеріалами під час іспиту

б) спробу отримати безпосередньо чи опосередковано допомогу іншого слухача, або допомогти іншому студентові буде позбавлений права складати іспит. На вимогу екзаменатора студент повинен терміново залишити екзаменаційну аудиторію.

Під час проведення іспиту студентам забороняється спілкуватися одним з одним. Всі питання з'ясовуються через екзаменатора.